

LESBRIEF

NEDERLAND VERTAALT JUNIOR

NEDERLANDS - ENGELS

Inleiding voor de docent

Vertalen is een vak, een kunst en een wetenschap

Vertalers ontsluiten cultureel erfgoed uit andere landen en stellen lezers in de gelegenheid kennis te nemen van werken uit de wereldliteratuur die zonder vertaling een gesloten boek zouden zijn gebleven. Om het belang van vertalen en vertalers te ondersteunen, organiseert Verstegen & Stigter de landelijke vertaalmanifestatie **Nederland Vertaalt**. Nederland Vertaalt bestaat uit twee onderdelen: een vertaalwedstrijd in samenwerking met NRC en een Grote Vertaaldag.

Vertaalwedstrijd in de krant

Op **19 januari 2018** worden in **NRC Handelsblad** en **NRC.next** acht teksten in verschillende talen aangeboden, met de uitnodiging aan lezers om vertalingen in te sturen. De vertaalopgaven zijn vanaf dan ook te vinden op www.nederlandvertaalt.nl. Vertalingen kunnen tot 14 maart 2018 worden ingezonden via de website www.nederlandvertaalt.nl. Deelname aan de vertaalwedstrijd is **gratis**.

Nederland Vertaalt Junior

Een belangrijk onderdeel van de vertaalwedstrijd is **Nederland Vertaalt Junior**. Van de acht vertaalopgaven richten wij ons met twee vertaalopgaven specifiek op leerlingen uit het voortgezet onderwijs. Leerlingen worden uitgenodigd om de Nederlandse songtekst **Energie** van Ronnie Flex in het Engels te vertalen, en de Engelse songtekst **Something Just Like This** van Coldplay te vertalen naar het Nederlands.

Doel van Nederland Vertaalt Junior is jongeren te laten kennismaken met vertalen. Vertalen is zowel leerzaam als leuk. Het puzzelen met taal en het plezier van het vinden van goede oplossingen gaan samen met het besef van de grote rijkdom van taal. Door intensief met een tekst om te gaan, vergroten de leerlingen spelenderwijs hun woordenschat en oefenen zij hun lees- en schrijfvaardigheid. De creativiteit wordt uitgedaagd en door te vertalen stuiten de scholieren op eigen(aardig)heden van talen die min of meer vanzelf leiden tot nadenken en met elkaar van gedachten wisselen over betekenis en cultuurverschillen.

Grote Vertaaldag

Op zaterdag 9 juni 2018 vindt in Utrecht de **Grote Vertaaldag** plaats, waar inzendingen van de vertaalwedstrijd worden besproken in werkgroepen die onder leiding staan van de zeven jury's die de inzendingen hebben beoordeeld. De jury van Nederland Vertaalt Junior nomineert drie vertalingen per vertaalopgave. De winnaar wordt bekendgemaakt op de Grote Vertaaldag. Alle genomineerden krijgen eind april bericht over hun nominatie.

Nederland Vertaalt wordt mede mogelijk gemaakt door NRC, Prins Bernhard Cultuurfonds, K.F. Hein Fonds en de M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting.

Lesbrief voor de leerlingen

De vertaalwedstrijd van Nederland Vertaalt Junior bestaat uit **twee songteksten**:

- A.** De Nederlandse tekst **Energie** van Ronnie Flex (die in het Engels vertaald moet worden).
- B.** De Engelse songtekst **Something Just Like This** van Coldplay (te vertalen naar het Nederlands).

Je kunt je vertaling van één van beide teksten insturen, maar je mag ook beide songteksten vertalen.

In deze lesbrief behandelen we delen van de Nederlandse tekst **Energie** van Ronnie Flex. De volledige tekst is te vinden op pagina 7 van deze lesbrief, en op www.nederlandvertaalt.nl.

Bij elke songtekst kom je vertaalproblemen tegen die te maken hebben met vorm en inhoud. Deze lesbrief is gericht op precies deze twee aspecten. Twee gouden regels:

- Het is een songtekst; die moet je dus ook in de vertaling nog kunnen zingen. Maak er een goed lopende vertaling van. Waar het origineel rijmt, moet de vertaling ook rijmen.
- Elke song vertelt een verhaal, elke vertaling moet ook een verhaal vertellen. Het kan een ánder verhaal zijn, maar je vertaling moet wel een logische eenheid vormen.

Om te beginnen enkele tips

Vijf gouden tips van Bindervoet & Henkes (de vertalers van onder meer alle songteksten van The Beatles en Bob Dylan).

Tip 1 Je vertaalt een liedje dat gezongen wordt op een melodie die al bestaat. Zing daarom altijd mee met wat je vertaalt. Zoek waar de klemtonen liggen op de maat van de muziek. Ga mee met de *flow* van het ritme. Alleen dan merk je of het past. Je mag natuurlijk wel eens smokkelen, afhankelijk van het lied en/of de artiest, maar het mooiste is als jouw vertaling precies meeloopt met het origineel.

Tip 2 Waar moet je beginnen met vertalen? Vaak bedenkt je plotseling de vertaling voor een woord, of voor een regel of de titel, wanneer je die maar lang genoeg in je hoofd hebt laten rondgaan. En als je die ingang eenmaal hebt, als je die deur hebt ontdekt, kun je de rest van het gebouw eromheen optrekken. Je kunt beter met het refrein beginnen dan met de eerste regel. En bij rijmende regels kun je beter bij de laatste rijmende regel beginnen en dan terugwerken. Neem af en toe afstand van de tekst. Leun even achterover en doe je ogen dicht. Waar wil j ou tekst heen?

Vergeet bij het vertalen niet dat de muziek al veel van het emotionele werk opknapt: de muziek bepaalt voor een belangrijk deel de stemming en geeft lading aan de tekst.

Tip 3 Wees niet bang om het fout te doen. En wees vooral niet te voorzichtig. Vergeet niet dat je altijd de muziek hebt die het gevoel van de woorden ondersteunt. Soms is een liedtekst een stuk banaler (of ‘normaler’) dan je altijd gedacht hebt toen je hem in de oorspronkelijke taal hoorde. Of juist ábnormaler. In het Nederlands komt alles vier keer zo hard aan. Liedjes bevatten vaak rare dingen, dingen die niet kloppen. Als je vertaalt, kun je je best vreemde dingen permitteren. Dus wees niet bang om rare of ‘stomme’ woorden te gebruiken – eenmaal gezongen kunnen die uitstekend werken. Het wordt hoe dan ook altijd anders. Maak gebruik van dat gegeven.

Tip 4 Houd in het oog wat dit specifieke liedje bijzonder maakt. Probeer te bedenken waarom het is geschreven zoals het geschreven is. Wat is de kern van het verhaal? Maak in je vertaling de grappige dingen grappig en de mooie dingen mooi.

Tip 5 Je kunt het ook helemaal anders doen, en een volstrekt nieuwe tekst maken op de melodie van het origineel. Dat kan een parodie zijn, of een vertaling louter op klank (een zogenaamde ‘mama-appelsapvertaling’). Het kan ook een smartlap zijn. In Nederland zijn vaak zulke eigenzinnige ‘vertalingen’ in de hitparade terechtgekomen: denk aan *File*, van André van Duin op de wijs van *Feelings*, en *Laat me alleen* van Rita Hovink op de wijs van *Pazza idea* van Patty Pravo. Wij willen hits!

Nog wat algemene tips

Tip 6 Bekijk de clip van Ronnie Flex (Ronnie Flex ft. Frenna) op **youtube**.
<https://www.youtbe.com/watch?v=sdJTnc6Qcs>

Zing hardop mee met het origineel en probeer meteen wat vertalingen uit.

Tip 7 Print de tekst uit en onderstreep de lettergrepen die beklemtoond zijn.

Tip 8 Er bestaan verschillende vertaalhulpmiddelen waar je gebruik van kunt maken:

- woordenboeken: Engels woordenboek, synoniemenwoordenboek of synoniemen.net, rijmwoordenboek van Jaap Bakker of op internet, en vergeet urbandictionary.com niet.
- je naaste omgeving: ouders, mede-leerlingen, docenten.
- vertaalprogramma’s zoals Google Translate (translate.google.nl) en www.vertalen.nu/zinnen/. Gebruik deze programma’s wel met beleid.

Vertaalhulpmiddelen zijn niet verboden, maar gebruik altijd je eigen verstand, en vooral: je eigen creativiteit en originaliteit.

Oefening

Vertaal de eerste drie regeltjes van Energie (‘Normaal doe ik dit niet, ik hoop dat jij dit ziet, ik voel je energie’) met behulp van Google Translate.

Wat gebeurt hier? Is dit een goeie vertaling?

Waarschuwing!

Op internet zijn heel veel kant-en-klaar-vertalingen van songteksten te vinden. Kijk bijvoorbeeld eens naar die van Coldplay op:

<http://songteksten.net/translation/78/99877/coldplay/something-just-like-this.html>.

Het is een vertaling van de tekst, maar een liedje is het niet.

(Het heeft trouwens geen zin om zo'n internetvertaling te kopiëren en in te zenden voor deze wedstrijd.)

Vertaalprogramma's als translate.google.nl en www.vertalen.nu/zinnen/ laten vooral zien hoe het niet moet, en waarom vertalen altijd (denken wij tenminste) mensenwerk zal blijven.

Aan de slag!

We gaan ons nu concentreren op een aantal regels van de songtekst. Je vindt hieronder aanwijzingen, aandachtspunten en vragen bij de opdrachten.

'Energie' – Ronnie Flex

De eerste acht regels (de hele songtekst is te vinden op pagina 7):

- A. 'Normaal doe ik dit niet'
- B. 'Ik hoop dat jij dit ziet'
- C. 'Ik voel je energie'
- D. 'Het is okey-ey-ey-ey'
- E. 'Normaal praat ik niet veel'
- F. 'Nee meestal ben ik stil'
- G. 'En ik wil niet vervelend zijn'
- H. 'Kan ik even in je leven zijn?'

Opdracht 1 - een paar vragen

1. Lees het hele liedje. Welke klanken domineren op het eind van de regels? Tel ze op.
2. Bedenk welke Engelse eindklanken daar goed bij zouden passen. Let op: je hebt veel woorden met die klank nodig. Lange klanken zijn het beste, want die zingen het lekkerst.
3. De rijmen zijn zelden 'vol'; de meeste zijn 'half' en hebben alleen de klank van de klinker. Dat kan allemaal in een liedje, wees dus niet al te streng voor jezelf. Coldplay heeft het ook gedaan met 'old' en 'control', en je ziet daar dat het heel goed kan werken.
4. Is die jongen die dit zingt eigenlijk wel te vertrouwen? Of is het een lover-boy? Waar baseer je je oordeel op?
5. In verband daarmee: hoe wil je de jongen in je vertaling presenteren: als een lieverd of als een schurk? Verzin alvast wat toepasselijke woorden die jouw hoofdpersoon zou kunnen gebruiken.
6. Denk je dat hij net zo lekker met z'n bitch zou chillen als zij haar bankpasje vergeten was?
7. Het liedje wemelt van de straattaal en citaten, vooral in het laatste couplet. Hoe ga je de Engelse termen vertalen? In het Nederlands? En hoe dan? Daar moet je goed over nadenken.

8. Denk ook aan het Spaans van de inleiding. Wat betekent het? En zou je dit in een andere taal willen en kunnen omzetten (en welke taal dan?)?

Opdracht 2 – maak nu Engels van de Nederlandse tekst

Een paar aanwijzingen en aandachtspunten

Zet niet alleen streepjes op de beklemtoonde lettergrepen, maar kijk ook waar gerijmd of ge-half-rijmd wordt. Dat halfrijmen gebeurt heel vaak in popliedjes en rapteksten.

- Regel A. **‘Normaal doe ik dit niet’**
Je krijgt later in de tekst nog de rijmwoorden: ‘ziet’ en ‘energie’.
Probeer eerst de energie-regel te vertalen en werk dan terug naar de eerste twee rijmende regels, zodat die in het Engels ook rijmen.
- Regel B. **‘Ik hoop dat jij dit ziet’**
Als het goed is, is deze niet zo moeilijk; de oplossing ligt voor de hand maar je moet hem wel even zien.
- Regel F. **‘Nee meestal ben ik stil’**
Het woordje ‘nee’ is een stoplap; nodig omdat de zanger een lettergreep te kort kwam. Daar moet je heel voorzichtig mee zijn in je vertaling.
‘Stil’ half-rijmt niet alleen op ‘veel’ in de vorige regel, maar ook op ‘wil’ in de volgende. Het is in een liedje een leuk effect om een klank vaak te laten terugkeren, niet alleen op het eind van een regel.
Houd dat in gedachten in je hele vertaling.
- Regel H. **‘Kan ik even in je leven zijn?’**
Hier weer een klank die twee keer terugkomt: ‘even’ – ‘leven’. Het doet ook een beetje denken aan Frans Bauer’s ‘Heb je even voor mij’. Kun je in het Engels ook een citaat of half-citaat bedenken? Of een klank-associatie met een bekende uitspraak of een gezegde?

Dit is nog maar het begin van je vertaling. De songtekst bevat nog meer regels. Zie voor de complete vertaalopgave pagina 7 van deze lesbrief, en de website www.nederlandvertaalt.nl.

Zelf uitvoeren?

Vertalingen van de songteksten kunnen worden ingezonden via www.nederlandvertaalt.nl. Maar er zijn nog andere mogelijkheden. Het gaat om songteksten. Die vragen erom gezongen te worden. Je mag je vertaling ook insturen in gezongen vorm. Graag zelfs! Dat mag een solo-inzending zijn of een groepsproject, waarbij sommige leerlingen muziekinstrumenten spelen en anderen zingen. Van muzikale uitvoeringen ontvangen wij graag een filmpje.

Op de Grote Vertaaldag die plaatsvindt op zaterdag 9 juni 2018 in het Academiegebouw van de Universiteit Utrecht kunnen de genomineerde scholieren deelnemen aan een vertaalwerkgroep onder leiding van de juryleden die alle inzendingen hebben beoordeeld: popster Spinvis, de vertalers Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes, en docent Engels Andrew Niemeijer. In de werkgroep worden de ingezonden vertalingen besproken en de filmpjes bekeken. Daar wordt ook bekendgemaakt wie de winnaars zijn in beide categorieën (Engels-Nederlands en Nederlands-Engels). De winnaars mogen aan het eind van de dag hun

vertalingen live uitvoeren (of voorlezen) op het grote podium voor het voltallige publiek van de Grote Vertaaldag.

En: wat is er te winnen, behalve de eer?

De winnaars in beide categorieën (Nederlands-Engels en Engels-Nederlands) krijgen een geldbedrag van € 100,- per persoon (tot een maximum van € 300,- wanneer het om een groepsinzending gaat), een jaar-abonnement op 7Days en een spellenpakket van de firma Hasbro.

De winnaars worden uitgenodigd om op de Grote Vertaaldag, op 9 juni 2018 in het Academieggebouw in Utrecht, hun vertaling voor te lezen of uit te voeren. Bovendien zal Popster SPINVIS live de winnende Nederlandse vertaling van 'Something Just Like This' van Coldplay uitvoeren.

Inzenden

Er zijn verschillende manieren om een vertaling in te insturen:

- > op papier
- > in de vorm van een filmpje waarin de inzenders hun vertaling zingen
- > in de vorm van een filmpje waarin de inzenders hun vertaling voordragen
- > een andere, zelf bedachte vorm

Alles mag! (Zolang de vertaling van de vertaalopgave er maar in zit.)

Inzenden van een vertaling kan (vanaf 19 januari) via het inzendformulier op onze website www.nederlandvertaalt.nl of via ons emailadres bureau@verstegenstichter.nl.

Grote bestanden kunnen via wetransfer.nl worden ingezonden.

Papieren inzendingen kunnen via de post worden gestuurd naar:

Verstegen & Stigter culturele projecten
Uiterdijk 66
4011 EW Zoelen

Inzenden kan vanaf 19 januari.

Veel succes en plezier! Wij zien uit naar jullie inzendingen.

Let op: de uiterste inzenddatum is **14 maart 2018**.

Vertaalopgave Nederlands-Engels

Energie

Ronnie Flex

Normaal doe ik dit niet
Ik hoop dat jij dit ziet
Ik voel je energie
Het is oké
Normaal praat ik niet veel
Nee, meestal ben ik stil
En ik wil niet vervelend zijn
Kan ik even in je leven zijn

Jij bent een alfa-meisje
Jij hebt je verstand en je bankpas bij je
Ik weet niet of ik van je af kan blijven
Meisje, het is moeilijk om niet lang te kijken
Ik heb een ding voor je al een tijdje
'k Weet niet waarom jij voldoet aan al mijn eisen
'k Weet niet waarom jij het doet op elke wijze
Ik hoef niet te winnen, ben geen een van die prijzen
Zolang ik jou heb, sta ik met beide
Benen op de grond, ik ben altijd bij je
Soms ben je mijn broertje net als Lil Kleine
Soms hou ik je vast in de slechte tijden
Je bent niet meer van hem, nee, je bent van mij
Alles wat ik zeg is waar, ay
Ik raap al mijn moed bij elkaar

[refrein]

Jij bent mijn favoriet
Ik zeg je: come again, want je bent mijn mami
Ik stap in Balmain, want ik ben je papi
Love don't cost a thing, anders was ik failliet
Si, ik wil peng tings 'pon road
Nu heb ik peng tings on hold
Ya not know they come and go
Dus het is oké, schat, zeg geen nee
Want je weet ik wil je long-long-long-long time
En ik ben wie ik ben, nog niet wie ik kan zijn
Hart van goud, ik kan niet verpand zijn
Schatje, kom je langs mij, want
Je bent niet meer van hem, nee, je bent van mij
En alles wat ik zeg is waar, ay
Ik raap al mijn moed bij elkaar

[refrein]